

Novi koronavirus od A do Ž

Vse skupaj se je začelo na Kitajskem. Konec leta 2019 so v mestu Vuhan zaznali povečano število primerov pljučnic nepoznanega povzročitelja. Izkazalo se je, da je glavni krivec nov koronavirus, ki so ga poimenovali SARS-CoV2. Sledilo je popolno zaprtje Vuhana, ekstremno socialno distanciranje, natančno obravnavanje kontaktov in stroga karantena. Kljub strogim ukrepom so v začetku januarja 2020 zaznali prvi potrjeni primer okužbe izven Kitajske, 11. marca 2020 pa je bila s strani Svetovne zdravstvene organizacije razglašena pandemija. V tem času je bila tudi v Sloveniji razglašena epidemija, saj so se prvi primeri okužb s SARS-CoV2 pojavili v začetku istega meseca. Virus se je kljub sprejetim ukrepom hitro širil. Vse skupaj je bilo v prvem valu v Sloveniji potrjeno okuženih okrog 1400 ljudi.

V medijih lahko v povezavi z razširjenostjo virusa zasledimo dva pojma in sicer **epidemija** ter **pandemija**. **Epidemija** je pojav, ko število zbolelih oseb zaradi neke nalezljive bolezni, presega običajno stanje okužb. **Pandemija** pa je epidemija, ki zajame več celin, lahko bi rekli, da gre za svetovno epidemijo.

Tudi glede poimenovanja virusa je med ljudmi prav tako zaznati nekaj zmede. Sam virus se imenuje **SARS-CoV-2**. **COVID-19** je poimenovanje za bolezen, ki jo virus povzroča. Angleška kratica SARS-CoV-2 v prevodu pomeni hudi akutni respiratorni sindrom koronavirus 2. Kot že ime pove lahko virus povzroča hudo dihalno stisko. Sam virus je soroden virusu SARS, ki se je pojavil leta 2002 na jugu Kitajske. COVID-19 v prevodu pomeni »CO« - corona, »VI« - virus, »D« - disease (bolezen), številka 19 pomeni leto 2019, ko so nov koronavirus odkrili.

Bolezen Covid-19 se kaže z različnimi simptomi in kliničnimi znaki. Najpogosteje se razvijejo: vročina, kašelj, bolečine v žrelu, slabo počutje, utrujenost, glavobol, bolečine v mišicah in sklepih, izguba vonja in okusa ter prebavne težave. Sicer je res, da je le izguba vonja in okusa za Covid-19 značilen simptom, vendar je potrebno poudariti, da je vsak izmed naštetih simptomov opozorilo, da se je bolezen morda že razvila. Po drugi strani pa lahko oseba preboli bolezen tudi brez težav. Ključno je testiranje, ki z veliko verjetnostjo potrdi okužbo.

Do same okužbe pride ob vdihavanju okuženih kapljic, ki jih osebe z boleznijo Covid-19 s kašljanjem, kihanjem, govorjenjem, petjem in dihanjem izločajo v svojo neposredno okolico. To lahko preprečimo oz. zmanjšamo z upoštevanjem varnostne razdalje 2 metrov, z nošenjem zaščitne maske, ustreznim prezračevanjem prostorov in izogibanjem večjega druženja. Virus lahko nekaj časa preživi tudi na površinah kljuk, telefonov, kuhinjskih pultov, nakupovalnih vozičkov od koder med praskanjem po nosu, med drgnjenjem oči in ust, virus z rokami ponesemo iz teh površin na sluznice nosu, oči in ust ter se okužimo. Zato je zelo pomembna tudi ustrezna in redna higiena rok z umivanjem in razkuževanjem.

Obolela oseba s Covid-19 okužene kapljice izloča že 2 dni preden se pojavijo simptomi ali 2 dni pred pozitivnim testom, če je oseba brez težav oz. asimptomatska, kar pripomore k hitremu širjenju bolezni. Po 10 dneh se izločanje okuženih kapljic zelo zmanjša razen v primeru hujšega poteka bolezni, ko se to obdobje lahko podaljša tudi na 20 dni. Potrebno je poudariti, da osebe brez težav oz. asimptomatske osebe te okužene kapljice izločajo prav tako. Zaradi 10 dnevne kužnosti bolezni traja izolacija potrjeno okuženih oseb 10 dni. Če simptomi vztrajajo in se zdravstveno stanje bolnika ne izboljšuje, se izolacija, glede na oceno osebnega zdravnika, podaljša.

Od trenutka, ko okužene kapljice vdihnemo oz. virus ponesemo iz površin vsakdanjih predmetov na sluznice telesa, do trenutka nastopa bolezni, lahko traja od 1 do 14 dni, najpogosteje od 5 do 6 dni. To obdobje imenujemo **inkubacijska doba** bolezni Covid-19. Vsak, ki je bil v tesnem stiku z okuženo

osebo, se za 10 dni osami na stalnem, začasnem ali kakšnem drugem naslovu ter se po končanju tega obdobja še 4 dni samo opazuje. Ta ukrep imenujemo **karantena** in traja, skupaj s samo opazovanjem, toliko časa kot znaša inkubacijska doba bolezni Covid-19. Če se v tem obdobju razvijejo zgoraj naštetimi simptomi, je oseba z virusom najverjetneje okužena, kar potrdimo s testiranjem. Negativni izvid znotraj 10 dni od stika z okuženo osebo karantene ne prekine, saj obstaja možnost, da se bo bolezen razvila v preostalih dneh karantene.

Trenutno se za potrditev okužbe s SARS-CoV2 uporabljata dva testa in sicer **PCR test**, ljudje ga radi imenujejo tudi redni test ter **hitri antigenski test**. S PCR testom dokazujemo genetski material virusa, s hitrim antigenim testom pa druge sestavne delčke virusa. Kot že samo ime pove, so nam hitri testi v veliko pomoč, da hitreje odkrijemo okužene osebe in hitreje ukrepamo.

Ocenjuje se, da smo po preboleli bolezni Covid-19 pred ponovno okužbo z virusom zaščiteni vsaj 3 mesece. To obrambo nam nudi lasten imunski sistem s protitelesi in s celicami limfociti T. Kljub temu je potrebno še naprej upoštevati vse zaščitne ukrepe, saj ne vemo ali lahko kljub zaščiti, ob ponovnem stiku z okuženo osebo, virus na druge osebe prenašamo ali ne.

V zadnjem času daje veliko upanja za povratek k normalnejšemu načinu življenja predvsem **cepljenje proti Covidu-19**. Trenutno sta na voljo dve cepivi podjetja Pfizer-Biontech in Moderne. Obe delujeta po istem kopitu. Gre za tako imenovani mRNK cepivi, ki vsebujeta zgolj informacijo, s pomočjo katere pride v našem telesu do proizvodnje določenega delčka virusa (koničasta beljakovina). Naš imunski sistem ta delček prepozna kot tujo beljakovino in razvije ustrezne zaščitne ukrepe. Po cepljenju se tako v primeru stika z okuženo osebo, zaradi že vzpostavljene obrambe, bolezen Covid-19 v večini primerov ne more razviti. Za obe cepivi je značilno, da sta čistejši kot do sedaj znana ter da sta se na kliničnih testiranjih izkazale kot zelo učinkoviti in varni. Ne glede na dobre lastnosti cepiv, je za zajezitev širjenja virusa in za doseg sprostitev ukrepov ključno cepljenje zadostnega števila prebivalstva.

Blaž Vurzer, dr. med., specializant javnega zdravja.